

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-58-24>

УДК 336:658

ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА ЯК СКЛАДОВА ЕКОНОМІЧНОЇ ТА КОРПОРАТИВНОЇ БЕЗПЕКИ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

FINANCIAL SECURITY AS A COMPONENT OF ECONOMIC AND CORPORATE SECURITY: THEORETICAL ASPECT

Пасінович Ірина Ігорівна

кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри,
Національний університет «Львівська політехніка»
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4899-7498>

Гутак Василь Миколайович

аспірант кафедри,
Національний університет «Львівська політехніка»
ORCID: <https://orcid.org/0009-0000-8748-181X>

Pasinovych Iryna, Hutak Vasyl
Lviv Polytechnic National University

Стаття присвячена критичному аналізу підходів до трактування поняття фінансової безпеки на рівні підприємства. Акцентовано, що для підприємства, яке перебуває в стані безпеки, характерний розвиток і розширення діяльності. Підкреслено, що не коректно проектувати складові фінансової безпеки держави на макрорівень. Зазначено, що з розвитком корпоративного сектору і корпоративного управління в останні роки набуває поширення термін «корпоративна безпека» і окремі дослідники фінансову безпеку визначають також і її складовою. Зроблено висновок, що не доцільно ототожнювати фінансову безпеку з стійким фінансовим станом. На підставі аналізу трактувань таких взаємопов'язаних видів безпеки, як економічна, фінансова, фінансово-економічна та корпоративна дано авторське визначення фінансової безпеки підприємства, яке акцентує на фінансових аспектах, не переобтяжене термінами, які потребують додаткової конкретизації і містить управлінський аспект, враховуючи, що фінансову безпеку відносять до складових корпоративної безпеки.

Ключові слова: безпека, економічна безпека, фінансова безпека, фінансово-економічна безпека, корпоративна безпека, фінансовий стан.

The article is devoted to a critical analysis of the concept of "financial security", which is defined as a component of the economic security of an enterprise. It is emphasized that the development and expansion of activities is characteristic of an enterprise that is in a state of security. It is emphasized that it is not correct to project the components of the financial security of the state at the macro level, since some of them do not have sufficient justification. Given the close relationship and interdependence between the sphere of economics and finance, the use of the term financial and economic security, which is increasingly common in scientific works, is justified. It is noted that with the development of the corporate sector and corporate governance in recent years, the term "corporate security" has become widespread. Some researchers define financial security as its component, although it is advisable to focus on corporate security on management aspects, management decision-making mechanisms, balancing of interests, prevention of conflict situations. It was concluded that it is not appropriate to equate financial security with stable financial condition, since security is primarily the potential ability of an enterprise to resist negative factors of the internal and external environment. Based on the analysis of numerous definitions of financial security, it is possible to generalize that the security of the enterprise means the protection of the interests of the enterprise and its owners, determined by the response to internal and external factors of influence, associated with such categories as financial, stability, financial balance, and reliability. The article provides separate interpretations of the terms of such interconnected types of security as economic, financial, financial-economic and corporate. Based on their analysis, the author's definition of the financial security of the enterprise is given, which emphasizes financial aspects, is not overloaded with terms that require additional specification and contains a managerial aspect, taking into account that financial security is classified as a component of corporate security.

Keywords: security, economic security, financial security, financial and economic security, corporate security, financial condition.

Постановка проблеми. Ринкова економіка характеризується динамічністю, конкурентністю, важливістю реагування економічних суб'єктів на різноманітні фактори зовнішнього середовища – політичні, технологічні, інформаційні і ін. Бізнес як ринковий феномен перебуває в постійному русі – підприємства створюються, реорганізуються, банкрутують, бізнес масштабується або згортається. Позитивно, коли такі процеси є частиною стратегії підприємства, тобто є прогнозованими, контролюються з боку менеджерів і власників, мають обґрунтування очікуваних результатів та ефективності. Однак є ситуації, коли процеси на підприємстві виходять з-під контролю, набувають негативних тенденцій і попри намагання менеджерів стабілізувати стан система функціонування підприємства розбалансовується і воно вимушено припиняє існування. В такому випадку мова йде про те, що менеджмент підприємства не ідентифікував ризики, не виявив пов'язані з ними загрози і не зумів забезпечити безпеку бізнесу.

Безпека є основою нормального функціонування системи будь-якої складності і будь-якого рівня. У Великій українській енциклопедії сказано, що безпека є багатозначним терміном, вона означає стан захищеності життєво важливих інтересів особистості, спільноти, суспільства, держави від внутрішніх та зовнішніх загроз. Як відомо, в ієрархії людських потреб А. Маслоу поставив потребу у безпеці на друге місце після задоволення фізіологічних потреб. Подібно і підприємство, – щоб воно розвивалося, прогнозувало грошові потоки, масштабувало бізнес, планувало інвестиції чи впроваджувало інновації повинно знаходитися у стані безпеки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Питання безпеки підприємств у різних її аспектах є предметом наукових досліджень в останні роки численних українських та іноземних науковців. У сфері економічної безпеки відзначимо доробки О. Ареф'євої, Л. Гнилицької, В. Диканя, О. Ляшенко, С. Мочерного, В. Мунтіян, Л. Української, В. Шинкаренка. Фінансову безпеку досліджують К. Горячева, Ф. Журавка, М. Єрмошенко, С. Ілляшенко, Ю. Кім, О. Марченко та інші. Однак зважаючи на багатогранність категорії безпеки підприємства, яка до того ж еволюціонує адекватно змінам і викликам зовнішнього середовища, потребує уточнення, зокрема така її складова, як фінансова безпека.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Попри багаторічні дослідження фінансової безпеки щодо підприємства, цей термін не має однозначного трактування. В наукових працях вживаються різні визначення безпеки – економічна, фінансова, фінансово-економічна, в останній роки поширюється термін «корпоративна безпека», що потребує осмислення їх сутності, виокремлення типових ознак. Це важливо для того, щоб вибудувати ефективну систему управління безпекою підприємства умовах нестабільного і малопрогнозованого середовища функціонування.

Метою статті є критичний аналіз аналізу підходів до трактування поняття фінансової безпеки на рівні підприємства та уточнення понятійно-категоріального апарату у сфері фінансової безпеки на макrorівні як складової корпоративної безпеки.

Виклад основного матеріалу дослідження. В українській енциклопедії державного управління поняття «безпека» визначено, як стан системи, за якого вона зберігає свою цілісність, стійкість (стабільність), здатність до ефективного функціонування і стійкого розвитку, а на їх основі – можливість надійного захисту усіх її елементів (підсистем, сфер, об'єктів) від будь-яких деструктивних внутрішніх і зовнішніх дій [7, с. 42]. Далі науковці зазначають, що сучасні уявлення про безпеку є неоднозначними та розрізненими, що є цілком природним стосовно безпеки – складність об'єкта, що визначається, дає велику кількість сутнісних атрибутивних якостей, а тому й дефініцій [с. 43]. Проте, на нашу думку, чим чіткіше буде визначено певний вид безпеки, тим ефективнішим буде процес управління нею.

В. І. Мунтіян у передмові до монографії [14] визначення безпеки поглиблює: «Безпека – це складний процес, який має багаторівневий, багатофункціональний рівень. Тобто це не лише стан захищеності інтересів щодо забезпечення фінансової безпеки від зовнішніх і внутрішніх загроз, а й потреба у забезпеченні стаціонарної та динамічної стійкості, адаптованості системи до викликів внутрішнього і зовнішнього середовищ, а також, найголовніше, у забезпеченні розвитку підприємства». Акцент на забезпеченні динамічної стійкості та адаптованості, на нашу думку, особливо актуальний в сучасних умовах, коли зовнішнє середовище мінливе і важкопрогнозоване.

Також важливо, що В. І. Мунтіян вказує, що безпека є станом, для якого характерний

розвиток підприємства. Цю думку підтверджує Н. Дюраї, яка пише, що фінансова безпека – це «фінансова категорія особливого типу. З одного боку, це стосується створення умов для безперервного та ефективного ведення поточної діяльності, а з іншого – спрямоване на розвиток підприємницької діяльності, що веде до підвищення ринкової позиції та вартості підприємства [26]. Тож підприємство, яке тривалий час перебуває в безпечному стані і не розвивається – не властива ринковій економіці ситуація.

У Методичних рекомендаціях щодо розрахунку рівня економічної безпеки України [20] фінансова безпека визначається як стан фінансової системи країни, за якого створюються необхідні фінансові умови для стабільного соціально-економічного розвитку країни, забезпечується її стійкість до фінансових шоків та дисбалансів, створюються умови для збереження цілісності та єдності фінансової системи країни. У цьому документі наводяться складові фінансової безпеки держави: банківська, безпека небанківського фінансового сектору, боргова, бюджетна, валютна, грошово-кредитна.

Хоча держава і підприємство – це різні рівні економічної системи, однак підходи до трактування їх безпеки/небезпеки принципово не відрізняються. Ще у 2008 році М. Д. Білик зазначав, що сутність фінансової безпеки суб'єктів підприємництва вчені трактують не однозначно, дотримуються точки зору, яка базується на визначенні фінансової безпеки держави, деякі з них екстраполюють її на мікрорівень [3]. Ця думка знаходить своє підтвердження у праці [24], в якій колектив акторів наводить такі складові фінансової безпеки підприємства:

- бюджетну, що характеризує взаємовідносини підприємства з бюджетами різних рівнів з приводу сплати податків, зборів та обов'язкових платежів, здійснення бюджетного фінансування, отримання податкового кредиту, відшкодування податку на додану вартість тощо;

- банківську – направлену на взаємовідносини підприємства з банками щодо організації кредитних і депозитних операцій, відкриття поточних рахунків, здійснення безготівкових розрахунків тощо;

- страхову, що полягає в організації взаємовідносин підприємства зі страховими компаніями з приводу захисту його майнових інтересів;

- інвестиційну, яка показує можливість залучення, вкладення та використання

інвестиційних ресурсів у розвиток діяльності підприємства;

- фондову, що характеризує ринкову привабливість цінних паперів підприємства та можливість його виходу на фінансовий ринок з метою вкладення коштів у фінансові активи;

- грошово-кредитну – щодо дотримання розрахунково-платіжної та кредитної дисципліни на підприємстві;

- валютну, що показує захищеність валютних операцій під час ведення зовнішньоекономічної діяльності підприємства [24, с. 170].

Подібні складові фінансової безпеки бачимо в праці Марченко О. С. [6]. Не заперечуючи зв'язку між фінансовою безпекою на макро- і макрорівні, ми вважаємо не доцільним дублювати складові фінансової безпеки держави і підприємства, оскільки останні мають різні призначення і функції. Наприклад, банківська безпека на рівні держави є зрозумілою (стійкість банківської системи є під пильною увагою НБУ), а на рівні підприємства важко знайти конкретний кейс того, як підприємство постраждало від співпраці з банком, тобто яким чином банківська установа спричинила фінансову кризу на підприємстві. Подібні питання виникають щодо страхової безпеки підприємства. У цих випадках у підприємства має виникнути питання: «Чи є ризик його співпраці з банком чи страховою компанією?». Звичайно, гіпотетично ризик є, однак не можна розглядати таку співпрацю як фактор фінансової безпеки.

В останні роки можна спостерігати зростаючий інтерес науковців до проблем безпеки як держави, так і підприємства. Зокрема, у монографіях І. Б. Медведєва, М. Ю. Погосова, Н. Л. Правдюк, Т. О. Мулик, Я. І. Мулик провели ґрунтовний аналіз дефініцій «безпека» і «фінансова безпека», який свідчить про наявність різноманітних підходів до трактування цих категорій [14; 19]. Барановський О. дає одне з найбільш лаконічних визначень фінансової безпеки підприємства – це «ступінь захищеності фінансових інтересів на всіх рівнях фінансових відносин або рівень забезпеченості підприємства фінансовими ресурсами, достатніми для задоволення його потреб і виконання існуючих зобов'язань» [1, с. 84]. Аспект захищеності фінансових інтересів присутній у більшості визначень фінансової безпеки.

Переважає більшість дослідників дотримуються думки, що фінансова безпека є складовою економічної безпеки, разом із кадровою,

енергетичною, екологічною, техніко-технологічною, політико-правовою, інформаційною. Більше того, як зазначає О. Марченко, «фінансова безпека є умовою та чинником забезпечення кожної складової системи економічної безпеки підприємства» [6, с. 145]. Цим підкреслюється, що економічна безпека – комплексне і широке поняття. У багатьох ситуаціях неможливо чітко розмежувати економічну і фінансову безпеку, тому, на нашу думку, окремі науковці і формулюють визначення «фінансово-економічна безпека», яку утворюють ряд підсистем, кожна з яких має власну структуру і логіку розвитку.

Особливості економічної і фінансової безпеки впливають з сутності категорій «економіка» і «фінанси». Економіка направлена на забезпечення відтворювальних процесів, створення доданої вартості, забезпечення трансформації вхідних ресурсів у готовий продукт, який має суспільну цінність. Натомість фінанси для підприємств є обслуговуючою сферою, вони опосередковують відносини формування і використання фінансових ресурсів. Основними економічними категоріями є виробництво, збут, ресурси, ціни, технології, натомість фінанси насамперед оперують поняттями фінансові ресурси, зобов'язання, грошові потоки, фінансові результати, кредит, платоспроможність.

На мікрорівні сфера економіки і фінансів перебувають в тісному взаємозв'язку. Наприклад, зростання цін на ресурси призводить до збільшення витрат і вихідних грошових потоків; зниження конкурентоспроможності продукції чи падіння платоспроможності покупців веде до зменшення доходів підприємства і його вхідних грошових потоків; інвестиційна діяльність підприємства супроводжується відтоком грошей, зменшенням розміру нерозподіленого прибутку, часто – збільшенням позикового капіталу. Недостатні обсяги доходів змушують підприємство звертатися за позиковими коштами і наращувати борги.

Водночас можна навести ситуації, коли економічна безпека прямо не пов'язана з фінансовою. Наприклад, мобілізація до ЗСУ важливих працівників малого підприємства може стати чинником виникнення його економічної небезпеки. При цьому це жодним чином не вплине на фінансову сферу. Хіба що підприємство понесе значні витрати на пошук нових працівників, їх адаптацію і виплату підвищеної заробітної плати.

Порушення економічної безпеки підприємства як правило відображається у розбалан-

сованості його грошових потоків й погіршенні фінансових результатів. З іншого боку, через грошові потоки підприємства та управління ними здійснюється вплив на більшість елементів його економічної системи. Тому вважаємо виправданим паралельне вживання термінів «економічна безпека», «фінансова безпека», «фінансово-економічна безпека».

В останні десятиліття спостерігався розвиток корпоративного сектора, відповідно зростає увага до відносно нового поняття «корпоративна безпека». На думку Д. Баюри, корпоративна безпека поєднує в собі різні види безпеки залежно від специфіки компанії: економічну, фінансову, інформаційну, кадрову, техніко-технологічну, правову, екологічну та ін. Кожна компанія вибудовує власну систему корпоративної безпеки. На практиці це відображається на роботі департаментів безпеки великих компаній або ж окремих представників малих фірм [2]. Фінансову безпеку Д. Баюра визначає як складову корпоративної безпеки. Фінансова безпека підприємств пов'язана з процесами деструкції грошових потоків та фінансових ресурсів, як правило, в силу зовнішніх або внутрішніх чинників, в ході неефективних управлінських рішень або ж просто зловживань [2]. Аналіз визначень корпоративної безпеки дає підстави стверджувати, що вони акцентують на системі управління, ухваленні рішень та їх ефективності, запобіганню деструктивному впливу конфліктів інтересів чи зловживань.

Кіпчарська Я. М. робить спробу розмежувати поняття економічної і корпоративної безпеки, доходить висновку, що корпоративна безпека – поняття ширше, ніж економічна безпека, наводить власне трактування корпоративної безпеки, виокремлює її складові, серед яких – фінансово-економічна (її підсистеми – фінансова, економічна, ринкова) [9, с. 153]. При цьому дослідниця зазначає, що термін корпоративна безпека з'явився недавно і немає загальнонаукового тлумачення.

Аналогічної думки дотримується Шира Т. Б., який стверджує, що корпоративна безпека є більш широким поняттям порівняно з економічною безпекою, оскільки визначає необхідність виконання більш широкого кола завдань. Він також у функціональній структурі корпоративної безпеки виділяє фінансову складову, яка на його думку, забезпечує фінансову стійкість, платоспроможність, ліквідність, ділову активність, рентабельність діяльності підприємства [25].

Таким чином, аналіз наукових праць демонструє, що фінансова безпека підприємства є складовою економічної та корпоративної безпеки. Наведемо окремі визначення цих взаємопов'язаних дефініцій, щоб зробити ряд узагальнень (табл. 1).

Як бачимо, існують різноманітні підходи і визначення видів безпеки підприємства, які

відображають авторський погляд цих дефініцій – від вузьких тлумачень їх змісту (наприклад, коли ототожнюється фінансова безпека з певним фінансовим станом), так і більш широкі, в яких використовуються споріднені терміни (стійкість, рівновага, стабільність, надійність).

На основі аналізу численних визначень фінансової безпеки можна зробити такі уза-

Таблиця 1

Підходи до трактування поняття «економічна безпека підприємства», «фінансова безпека підприємства», «фінансово-економічна безпека підприємства»

Автор, рік, джерело	Визначення	Коментар
1	2	3
Економічна безпека підприємства (ЕБ)		
Живко З.Б. (2012) [8, с. 31]	стан, за якого забезпечується економічний розвиток і стабільність діяльності підприємства, здатність своєчасно, адекватно реагувати на зміни внутрішнього та зовнішнього середовища	Трактується як стан чи ситуація. Безпека визначається як умова розвитку підприємства і досягнення завдань. Акцент на реагуванні на вплив факторів середовища
Бондарчук Н. В., Кубрак А. А. (2017) [5, с. 577]	такий стан функціонування підприємства, який характеризується захищеністю від зовнішніх та внутрішніх загроз, наявністю конкурентних переваг, та які обумовлені сталим розвитком матеріального, фінансового, кадрового, техніко-технологічного потенціалів та відповідають поставленим стратегічним цілям і завданням підприємства	
Сніщенко Р. Г. (2020) [21, с. 21]	стабільно прогнозована в часі ситуація, яка склалася в результаті виробничого відтворення суб'єкта господарювання, характеристика його спроможності як учасника ринку виконувати необхідні і суспільно-корисні функції, використовувати шляхи та можливості реалізації власних бізнесових інтересів, місії і завдань наявними обсягами своїх економічних ресурсів в конкурентному середовищі під впливом зовнішніх і внутрішніх факторів	
Фінансова безпека підприємства (ФБ)		
Бланк І. А. (2004) [4]	кількісно і якісно детермінований рівень фінансового стану підприємства, що забезпечує стабільну захищеність його пріоритетних збалансованих фінансових інтересів від ідентифікованих реальних і потенційних загроз внутрішнього і зовнішнього характеру. Сутність ФБ підприємства полягає у здатності підприємства самостійно розробляти і провадити фінансову стратегію, згідно із цілями корпоративної стратегії, в умовах невизначеного та конкурентного середовища	Ототожнюється з певним рівнем фінансового стану. Загрози ділить на внутрішні і зовнішні. Пов'язує фінансову безпеку з можливістю розробляти і реалізовувати власну фінансову стратегію
Марченко О. С. (2022) [6, с. 145]	захищеність фінансових інтересів, фінансового потенціалу та фінансової діяльності підприємства від загроз та ризиків його зовнішнього та внутрішнього середовища з метою забезпечення стабільного фінансового стану та оптимального рівня фінансування бізнес-процесів у поточному та довгостроковому періодах	ФБ визначається захищеністю від загроз та ризиків.

Продовження Таблиці 1

1	2	3
Мельник С. І. (2020) [15, с. 57]	стан фінансової системи, за якого зберігається фінансова рівновага та здійснюється протидія загрозам, внаслідок чого забезпечується її стійкість, стабільність та надійність, що сприяє досягненню визначених цілей та стратегії розвитку. Авторське визначення є комплексним. З іншого боку, воно відрізняється від наявних тим, що акцент зроблено на формуванні рівноваги, підтримці стійкості й стабільності та забезпеченні надійності, які безпосередньо пов'язані із фінансовою діяльністю підприємства та формують необхідне підґрунтя для забезпечення його фінансової безпеки через реалізацію найбільш доцільних управлінських рішень стосовно можливих викликів, ризиків та загроз	Дещо ускладнює розуміння сутності ФБ через невизначеність змістового наповнення поняття «фінансова система» (щодо підприємства є малодослідженим і вживається рідко), фінансова рівновага, стійкість, стабільність та надійність
Фінансово-економічна безпека (ФЕБ)		
Соломіна Г. В. (2018) [22]	рівень захищеності і безпечності ведення підприємством новаторської господарської діяльності на відповідному ринку, пов'язаної із залученням ресурсів, ризиком, є закономірною та має на меті систематичне отримання прибутку	Виникає питання: чи ФЕБ стосується лише підприємств-новаторів?
Мойсеєнко І. П. (2011) [16]	такий фінансово-економічний стан підприємства, який забезпечує захищеність фінансово-економічних інтересів від внутрішніх і зовнішніх загроз та створює необхідні фінансово-економічні передумови для стійкого розвитку в поточному та довгостроковому періодах	Повторюється поняття фінансово-економічний щодо стану, інтересів, передумов для розвитку, а в іншому подібне до визначень фінансової безпеки
Корпоративна безпека (КБ)		
Кравчук П. Я. (2005) [10]	...стан захищеності життєво важливих інтересів підприємства від різноманітних внутрішніх та зовнішніх загроз, що гарантує найбільш ефективне використання корпоративних ресурсів суб'єктів господарювання для забезпечення стабільного функціонування та динамічного розвитку	Не містить принципово нових аспектів, щоб можна було розрізнити корпоративну безпеку від, наприклад, економічної
Кіпчарська Я. М. (2015) [9]	КБ суб'єкта господарювання (корпорації чи акціонерного товариства) розглядається як стан підприємства, в якому він при найбільш ефективному використанні корпоративних ресурсів здатен гарантувати рівновагу впливу між учасниками корпоративних відносин, їх законні права та інтереси, забезпечити запровадження та дотримання правил раціонального менеджменту та належного контролю, що в свою чергу дозволить підприємству відвернути внутрішні та зовнішні загрози і забезпечити досягнення мети бізнесу в умовах ринкової конкуренції та господарського ризику	Автор обмежується корпораціями чи АТ. Поза увагою залишаються корпоративні підприємства (де є 2 або більше засновників). Корпоративне управління поширюється на діяльність товариств загалом (О.О.Терещенко)
Панчак В., Віце-президент SK Security (2021) [18]	це структурована сукупність заходів і дій, яка об'єднує в собі основні методи та принципи, а також необхідні для компанії напрямки безпеки, що впроваджені у бізнес-процеси з урахуванням кращих практик корпоративного управління. Така структурована сукупність заходів спрямована на безперебійну, безконфліктну та стійку роботу компанії і забезпечує отримання нею прибутку та визначає стратегію розвитку організації на осяжне майбутнє	Автор, як практичний фахівець, визначає КБ як заходи і дії. Акцентує на передовому досвіді корпоративного управління

Джерело: складено авторами

гальнення: безпека підприємства означає захищеність інтересів підприємства, його власників, вона визначається реагуванням на внутрішні і зовнішні фактори впливу і пов'язана з такими категоріями, як фінансова, стійкість, фінансова рівновага, надійність.

Багато дослідників фінансову безпеку пов'язують із фінансовим станом. Поділяємо думку М. Д. Білик, що ототожнювати фінансову безпеку суб'єкта підприємництва з його фінансовим станом не зовсім коректно [3]. Оскільки, як зазначає науковець, безпека фінансова чи економічна – це перш за все певні потенційні можливості підприємства протистояти негативному впливу як внутрішнього, так і зовнішнього середовища. Образно кажучи, незадовільний, нестійкий фінансовий стан є індикатором проблем, як підвищена температура свідчить про хворобу. Але якщо в організмі хороший імунітет, а у випадку підприємства – професійний менеджмент та раціонально побудована система управління, то організм здолає хворобу, а підприємство – кризу.

Крупка М. І. і Яструбецька Л. С. наводять, як на нашу думку, вичерпний перелік характеристик фінансової безпеки суб'єкта господарювання, серед яких: забезпечує стійкість фінансового стану суб'єкта господарювання та стабільність важливих фінансових пропорцій його розвитку, створює передумови стійкого зростання в поточному та перспективному періоді, забезпечує гнучкість у разі ухвалення управлінських рішень фінансовими менеджерами суб'єкта підприємництва, дає змогу протистояти наявним і потенційним загрозам, які можуть завдати фінансових збитків суб'єкту господарювання, змінити небажано структуру його капіталу або призвести до банкрутства, сприяє узгодженню та збалансованості фінансових інтересів акціонерів, менеджерів і суб'єктів зовнішнього економічного середовища підприємницької структури та мінімізує рівень фінансових конфліктів між ними [11, с. 28].

Щодо місця фінансової безпеки у складі корпоративної безпеки, то це питання потребує глибшого дослідження. Корпоративна безпека стосується не лише корпорацій, а й корпоративних підприємств, де є два і більше власників. До них належать, наприклад, товариства з обмеженою відповідальністю. Зазначимо, що в Україні функціонує Громадське об'єднання Асоціація професіоналів корпо-

ративної безпеки України (АПКБУ) [17]. Серед цілей ГО – активна популяризація сфери корпоративної безпеки в бізнес-співтоваристві. У Статуті Метою діяльності Асоціації є створення, структурування та розвиток ринку корпоративної безпеки України, включаючи його законодавче забезпечення, із застосуванням кращих практик корпоративної безпеки та корпоративного управління. При ознайомленні з діяльністю Асоціації ми не побачили там питань, що стосуються фінансової безпеки. Припускаємо, що це можна пояснити тим, що фінансова безпека не формується відокремлено, це похідна від інших видів безпеки (економічної, технологічної, інформаційної тощо).

На основі результатів дослідження визначень та істотних характеристик поняття сформулюємо власне трактування фінансової безпеки підприємства – це такий стан підприємства, за якого його фінансові показники перебувають в межах значень, що забезпечують фінансову стійкість, здатність виконувати фінансові зобов'язання і достатній для розвитку рівень рентабельності, а система менеджменту здатна нівелювати загрози та забезпечити реалізацію фінансових інтересів внутрішніх і зовнішніх стейкхолдерів. На нашу думку, дане визначення акцентує на фінансових аспектах, не переобтяжене термінами, які потребують додаткової конкретизації і містить управлінський аспект, враховуючи, що фінансову безпеку відносять до складових корпоративної безпеки.

Висновки. Тривають наукові пошуки у сфері як трактування різних видів безпеки підприємства, так і механізмів їх забезпечення, причому існування різних трактувань безпеки науковців вважають природним. Не доцільно цілковито переносити складові фінансової безпеки з макrorівня на мікрорівень, оскільки деякі з них потребують обґрунтування на прикладі конкретних кейсів (наприклад, банківська, страхова безпека підприємства). В багатьох ситуаціях важко розмежувати економічну і фінансову безпеку, тому виправданим є паралельне існування термінів «економічна безпека», «фінансова безпека», «фінансово-економічна безпека». Поступово набуває поширення відносно новий термін – «корпоративна безпека», який поміж економічних і фінансових аспектів, акцентує на механізмах корпоративного управління. Окремі дослідники відносять до її складу і фінансову безпеку, однак це питання ще потребує додаткового обґрунтування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Барановський О.І. Фінансова безпека: монографія. Національна академія наук України, Ін-т економічного прогнозування. Київ: Фенікс, 1999. 338 с.
2. Баюра Д. Корпоративна безпека. Енергобізнес. URL: <https://e-b.com.ua/korporativna-bezpeka-1604> (дата звернення: 08.01.2024).
3. Білик М. Д. Роль стабільної діяльності підприємств у їх фінансовій безпеці. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2008. № 4 (83). С. 129–133
4. Бланк И. А. Управління фінансовою безпекою підприємства. Київ : Ника-Центр, Эльга, 2004. 784 с.
5. Бондарчук Н.В., Кубрак А. А. Організаційні засади формування системи економічної безпеки на підприємстві. *Молодий вчений*. 2017. № 12 (52). С. 577–580.
6. Марченко О. С. Економічна безпека підприємства : навч. посібник. Харків: Право, 2022. 246 с.
7. Енциклопедія державного управління: у 8 т. / голова наук.-ред. колегії Ю. В. Ковбасюк. Київ : НАДУ, 2011. Т. 1. С. 42. URL: https://ipa.karazin.ua/wp-content/uploads/2021/02/tom1_1.pdf. (дата звернення: 05.01.2024).
8. Живко З. Б. Економічна безпека підприємства: сутність, механізми забезпечення, управління: монографія. Львів : «Ліга-Прес», 2012. 431 с.
9. Кіпчарська Я.М. Сутність корпоративної безпеки та її структура. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2015. № 12 (175). С. 150–154.
10. Кравчук П. Я. Сутність та передумови виникнення поняття корпоративної безпеки підприємства. *Наук. вісник Волинського державного університету ім. Лесі Українки*. 2005. № 1. С. 165–170.
11. Крупка М. І., Яструбецька Л. С. Фінансова безпека суб'єктів господарювання: підручник. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2018. 320 с.
12. Марченко О. В. Можливості підвищення фінансової безпеки підприємств будівельної галузі в сучасних умовах. *Бізнес-інформ*. 2014. № 9. С. 158–161.
13. Методичний посібник щодо аспектів управління ризиками, як складової системи внутрішнього контролю у розпорядника бюджетних коштів. Міністерство фінансів України. Київ, 2022. URL: https://mof.gov.ua/storage/files/%D0%B4%D0%BE%D0%B4_%203%20%D.pdf. (дата звернення: 08.01.2024).
14. Медведєва І. Б., Погосова М. Ю. Діагностування безпеки промислового підприємства у тривірневій системі фінансових відносин: монографія. Харків : Вид. ХНЕУ, 2011. 264 с.
15. Мельник С. І. Методологічні засади управління фінансовою безпекою підприємств: дис. ... док. екон. наук: 21.04.02. Львів, 2020. 490 с.
16. Мойсеєнко І. П., Марченко О.М. Управління фінансово-економічною безпекою підприємства: навч. посібник. Львів, 2011. 380 с.
17. Офіційний сайт Громадського об'єднання Асоціація професіоналів корпоративної безпеки України (АПКБУ). URL: <https://corporatesecurity.org.ua/uk-UA/Asociaciya/Pro-asociaciyu.aspx?ID=14> (дата звернення: 08.01.2024).
18. Панчак В. Як вибудувати культуру корпоративної безпеки у компанії? Матеріали від експертів LIGA ZAKON. 2021. URL: https://biz.ligazakon.net/analytics/206649_yak-vibuduvati-kulturu-korporativno-bezpeki-u-kompani. (дата звернення: 04.01.2024).
19. Правдюк Н. Л., Мулик Т. О., Мулик Я. І. Управління фінансовою безпекою підприємств: обліково-аналітичний аспект: монографія. Київ : Центр учбової літератури, 2019. 224 с.
20. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України: Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі : від 29.10.2013 № 1277. URL: <http://www.me.gov.ua> (дата звернення: 08.01.2024).
21. Сніщенко Р. Г. Економічна безпека діяльності суб'єктів господарювання: методологія оцінки та механізми забезпечення: автореф. дис. ... канд. екон. наук: спец. 08.00.04. Тернопіль, 2020. 43 с.
22. Соломіна Г. В. Забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємництва: навч. посібник. Дніпро : Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, 2018. 234 с.
23. Стратегія економічної безпеки України на період до 2025: Указ Президента України від 11 серпня 2021. № 347/2021. *Урядовий кур'єр*. 2021. № 156. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/347/2021#Text> (дата звернення: 08.01.2024).
24. Управління фінансовою безпекою економічних суб'єктів : навч. посібник. За заг. ред. С. М. Фролова. Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ», 2015. 332 с.
25. Шира Т. Б. Корпоративна безпека підприємств в Україні: визначення ключових загроз. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Економіка і управління*. 2018. Том 29 (68). № 6. С. 93–99. URL: https://www.econ.vernadskyjournals.in.ua/journals/2018/29_68_6/22.pdf (дата звернення: 03.01.2024).

26. Duraj N. Dwuczynnikowa ocena bezpieczeństwa finansowego przedsiębiorstwa. Bezpieczeństwo przedsiębiorstwa w systemie gospodarczym. Redakcja Sylwia Wojciechowska-Filipek. Łódź-Warszawa. 2014. P. 25–38.

REFERENCES:

1. Baranovs'kyi O. I. (1999). Finansova bezpeka: monohrafiya [Financial security: monograph]. Kyiv: Feniks, 338 p. (in Ukrainian)
2. Bayura D. Korporatyvna bezpeka. Enerhetychnyy biznes [Corporate security. Energy business]. URL: <https://e-b.com.ua/korporativna-bezpeka-1604>. (accessed January 08, 2024).
3. Bilyk M. D. (2008) Rol' stabil'noyi diyal'nosti pidpryyemstv u yikh finansoviy bezpetsi [The role of stable activity of enterprises in their financial security]. *Stanovlennya rynkovykh vidnosyn v Ukrayini*. № 4 (83), pp. 129–133.
4. Blank I. A. (2004) Upravlinnya finansovoyu bezpekoyu pidpryyemstva [Enterprise financial security management]. Kyiv: Nika-Tsentr, Elha, 784 p. (in Ukrainian)
5. Bondarchuk N. V., Kubrak A. A. (2017) Orhanizatsiyni zasady formuvannya systemy ekonomichnoyi bezpeky na pidpryyemstvi [Organizational principles of the formation of the economic security system at the enterprise]. *Molodyy vchenyy*. № 12 (52). pp. 577–580.
6. Marchenko O. S. (2022) Ekonomichna bezpeka pidpryyemstva: navch. posibnyk [Economic security of the enterprise: text book]. Kharkiv: Pravo. 246 p. (in Ukrainian)
7. Entsyklopediya derzhavnoho upravlinnya [Encyclopedia of public administration] (2011) Red. Y. Kovbasyuk. Kyiv: NADU. T. 1. p. 42. (accessed January 05, 2024).
8. Zhyvko Z. B. (2012) Ekonomichna bezpeka pidpryyemstva: sutnist', mekhanizmy zabezpechennya, upravlinnya: monohrafiya [Economic security of the enterprise: essence, mechanisms provision, management: monograph]. L'viv: «Liha-Pres», 2012. 431 p. (in Ukrainian)
9. Kipchars'ka Y. M. (2015) Sutnist' korporatyvnoyi bezpeky ta yiyi struktura [The essence of corporate security and its structure]. *Formuvannya rynkovykh vidnosyn v Ukrayini*. № 12 (175), pp. 150–154.
10. Kravchuk P. Ya. (2005) Sutnist' ta peredumovy vynyknennya ponyattya korporatyvnoyi bezpeky pidpryyemstva [The essence and prerequisites of the emergence of the concept of corporate security of an enterprise]. *Nauk. visnyk Volyns'koho derzhavnoho universytetu im. Lesi Ukrayinky*. № 1, pp. 165–170.
11. Krupka M. I., Yastrubets'ka L.S. (2018) Finansova bezpeka sub'yektiv hospodaryuvannya: pidruchnyk [Financial security of economic entities: a text book]. Lviv: LNU imeni Ivana Franka, 320 p. (in Ukrainian)
12. Marchenko O. V. (2014) Mozhlyvosti pidvyshchennya finansovoyi bezpeky pidpryyemstv budivel'noyi haluzi v suchasnykh umovakh [Possibilities of increasing the financial security of enterprises in the construction industry in modern conditions]. *Biznes-inform*. № 9, pp. 158–161.
13. Metodychnyy posibnyk shchodo aspektiv upravlinnya ryzykamy, yak skladovoyi systemy vnutrishn'oho kontrolyu u rozporyadnyka byudzhetykh koshtiv 2022. Ministerstvo finansiv Ukrayiny. Kyiv. URL: https://mof.gov.ua/storage/files/%D0%B4%D0%BE%D0%B4_%203%20%D.pdf. (accessed January 08, 2024).
14. Medvedyeva I. B., Pohosova M. Yu. (2011) Diahnostuvannya bezpeky promyslovoho pidpryyemstva u tryrivneviy systemi finansovykh vidnosyn: monohrafiya [Diagnostics of the security of an industrial enterprise in a three-level system of financial relations: monograph]. Kharkiv: KHNEU. 264 p. (in Ukrainian)
15. Mel'nyk S. I. (2020) Metodolohichni zasady upravlinnya finansovoyu bezpekoyu pidpryyemstv [Methodological principles of managing the financial security of enterprises]: dys. ... dok. ekon. Nauk : 21.04.02. Lviv, 490 p. (in Ukrainian)
16. Moyseyenko I. P., Marchenko O. M. (2011) Upravlinnya finansovo-ekonomichnoyu bezpekoyu pidpryyemstva: navch. posibnyk [Management of financial and economic security of the enterprise: text book]. Lviv, 380 p. (in Ukrainian)
17. Ofitsiyyny sayt Hromads'koho ob'yednannya Asotsiatsiya profesionaliv korporatyvnoyi bezpeky Ukrayiny (APKBU) [The official website of the Association of Corporate Security Professionals of Ukraine]. URL: <https://corporatesecurity.org.ua/uk-UA/Asociaciya/Pro-asociaciyu.aspx?ID=14>. (accessed January 08, 2024).
18. Panchak V. (2021) Yak vybuduvaty kul'turu korporatyvnoyi bezpeky u kompaniyi? [How to build a culture of corporate security in a company?]. Materialy vid ekspertiv LIGA ZAKON. URL: https://biz.ligazakon.net/analitycs/206649_yak-vibuduvati-kulturu-korporativno-bezpeki-u-kompan (accessed January 04, 2024).
19. Pravdyuk N. L., Mulyk T. O., Mulyk YA. I. (2019) Upravlinnya finansovoyu bezpekoyu pidpryyemstv: oblikovo-analitychnyy aspekt: monohrafiya [Management of financial security of enterprises: accounting and analytical aspect: monograph]. Kyiv: Tsentr uchbovoyi literatury, 224 p. (in Ukrainian)
20. Pro zatverdzhennya Metodychnykh rekomendatsiy shchodo rozrakhunku rivnya ekonomichnoyi bezpeky Ukrayiny: Nakaz Ministerstva ekonomichnoho rozvytku i torhivli [On the approval of Methodological recommenda-

tions for calculating the level of economic security of Ukraine: Order of the Ministry of Economic Development and Trade] (2013) № 1277. URL: <http://www.me.gov.ua>. (accessed January 08, 2024).

21. Snishchenko R. H. (2020) Ekonomichna bezpeka diyal'nosti sub'yektiv hospodaryuvannya: metodolohiya otsinky ta mekhanizmy zabezpechennya [Economic security of business entities: evaluation methodology and mechanisms of provision] avtoref. dys. ...kand. ekon. Nauk : 08.00.04. Ternopil', 43 p. (in Ukrainian)

22. Solomina H. V. (2018) Zabezpechennya finansovo-ekonomichnoyi bezpeky pidpryyemnytstva: navch. Posibnyk [Ensuring the financial and economic security of entrepreneurship: text book]. Dnipro: Dnipropetrovs'kyi derzhavnyy universytet vnutrishnikh sprav, 234 p. (in Ukrainian)

23. Stratehiya ekonomichnoyi bezpeka Ukrayiny na period do 2025: Ukaz Prezydenta Ukrayiny [Strategy of economic security of Ukraine for the period until 2025: Decree of the President of Ukraine] (2021) № 347/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/347/2021#Text>. (accessed January 08, 2024).

24. Frolova S. M.. (2015) Upravlinnya finansovoyu bezpekoyu ekonomichnykh sub'yektiv : navch. posibnyk [Management of financial security of economic entities: text book] Sumy: DVNZ «UABS NBU», 332 p. (in Ukrainian)

25. Shyra T. B. (2018) Korporatyvna bezpeka pidpryyemstv v Ukrayini: vyznachennya klyuchovykh zahroz [Corporate security of enterprises in Ukraine: identification of key threats]. *Vcheni zapysky TNU imeni V. I. Vernads'koho. Seriya: Ekonomika i upravlinnya*. Tom 29 (68). № 6. pp. 93–99. URL: https://www.econ.vernadskyjournals.in.ua/journals/2018/29_68_6/22.pdf. (accessed January 03, 2024).

26. Duraj N. (2014) Dwuczynnikowa ocena bezpieczeństwa finansowego przedsiębiorstwa. *Bezpieczeństwo przedsiębiorstwa w systemie gospodarczym*. Redakcja Sylwia Wojciechowska-Filipek. Łódź-Warszawa. P. 25–38.